

STUDIE TRENAŽÉRU TOTALITY

OPONA, O.P.S.

2009

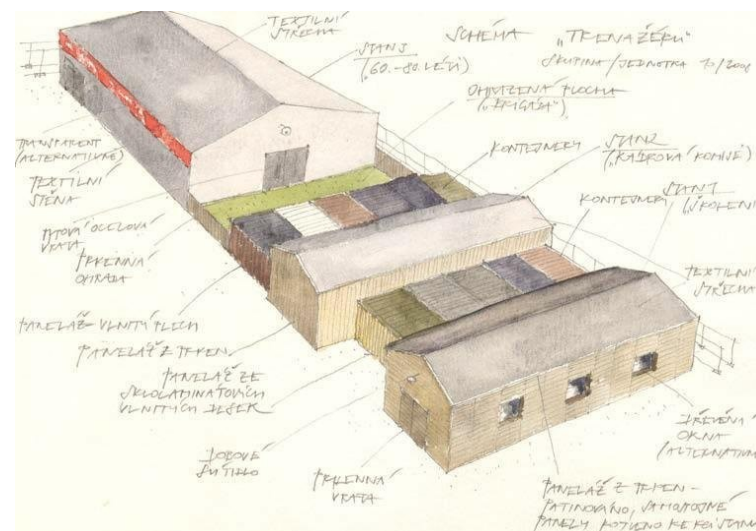
: opona, o.p.s.
: velvarská 51
: CZ - 160 00 praha 6
: www.cirkustotality.cz

: e-mail: info@oponaops.eu
: tel.: (+420) 220 181 575
: fax: (+420) 224 321 373

OBSAH A STRUKTURA TRENAŽÉRU TOTALITY

- STRUKTURA A MECHANISMUS TRENAŽÉRU TOTALITY
- FOYER
- 50. LÉTA: BUDOVÁNÍ KOMUNISMU
- 60. LÉTA: PROZŘENÍ, UVOLNĚNÍ, INVAZE
- NORMALIZACE (70. A 80. LÉTA)
- 17. LISTOPAD 1989
- AUTORSKÝ TÝM

: opona, o.p.s.
: velvarská 51
: CZ - 160 00 praha 6
: www.cirkustotality.cz

: e-mail: info@oponaops.eu
: tel.: (+420) 220 181 575
: fax: (+420) 224 321 373

STRUKTURA A MECHANISMUS TRENAŽÉRU TOTALITY

Trenažér je rozdělen do šesti logických a časových celků:

- vstup a představení principu Trenažéru;
- 50. léta: budování komunismu;
- 60. léta;
- normalizace (70. a 80. léta);
- 17. listopadu 2009.

Každá část má své specifické prostory, které spoluvytváří celkový dojem a atmosféru expozice, nezbytnou pro naplnění jejího principu.

FOYER

Foyer bude výchozím místem expozice pro každou skupinu návštěvníků. Na projekčních plátnech zde návštěvníci shlédnou přibližně čtvrt hodinový film o předválečné a poválečné situaci v Evropě, především pak v Československu, a seznámí se s okolnostmi, které umožnily vytvoření podmínek pro nastolení komunismu v Československu.

Informace budou strukturovány tak, aby přehledně představily situaci příslušníků jednotlivých sociálních tříd. Film uzavře projev prvního komunistického prezidenta Klementa Gottwalda z roku 1948.

Ve Foyer si návštěvníci vylosují novou, virtuální identitu a obdrží svou osobní složku, z níž se dozvědí více o svém původu (proletariát, buržoazie, sedláci, inteligence).

V jednotlivých kójiích se dozvědí, co jim nově nastolená socialistická společnost umožní. Dostanou různé lákavé nabídky a příležitosti ustoupit režimu a udržet si své společenské pozice.

Příklady nabídek a ústupků

Dělníci a rolníci

Staň se důstojníkem Československé lidové armády (ČSLA)!

Získáš byt, vysoký plat, uniformu, pistoli, možnost poroučet, služební auto, možnost cestovat do Moskvy, Kyjeva.

Staň se předsedou Místního národního výboru!

Získáš byt, vysoký plat, auto, možnost kariéry, vysoké společenské postavení, budeš rozhodovat o druhých.

Jdi studovat vysokou školu!

Získáš výhled na budoucí slibnou kariéru, nemusíš manuálně pracovat. Stačí, jen abys podepsal přihlášku do Československého svazu mládeže (ČSSM).

Přijmi funkci předsedy Jednotného zemědělského družstva (JZD)!

Získáš vlastní kancelář, sekretářku, byt, auto, vyšší plat, naturálie, možnost rozhodovat o druhých.

Přijmi funkci mistra v továrně!

Za rok můžeš být třeba náměstkem, ne-li přímo ředitelem. Získáš vlastní kancelář, sekretářku, byt, vyšší plat, naturálie, možnost rozhodovat o druhých.

Živnostníci a sedláci

Chceš se stát vedoucím své zestátněné provozovny?

Vstup do KSČ a dosvědč obvinění svého známého ze šmeliny!

Nechceš, aby tě vyhodili z vlastní provozovny?

Podepiš závazek a staň se agentem Státní bezpečnosti (StB)!

Nechceš, aby tě vystěhovali?

Podepiš závazek a staň se agentem StB!

Majetek ti zabavili, donutili tě vystěhovat se ze vsi. Chceš mít povolení alespoň vstoupit do své provozovny?

Podpoř ideu JZD a účastni se propagandistických schůzí!

Někdo tě udal za šmelinu!

Podepíšeš závazek StB, abys nemusel do vězení, i když jsi nevinný? Udáš ostatní sedláky, staneš se členem JZD, vstoupíš do strany a budeš se angažovat?

Musíte plnit nesmyslně velké dodávky, dřeťe jako mezci. Rodina je unavená a touží po snazším životě.

Podlehneš těmto tlakům, dáš majetek do JZD a začnete si užívat osmihodinové pracovní doby?

Buržoazie

Nechceš do vězení?

Odevzdej svůj majetek (nemovitosti) státu – lidu.

Chceš si vylepšit třídní původ?

Vezmi si dceru/syna významného komunisty.

Chceš si vylepšit třídní původ?

Zřekni se rodičů, nepřátel lidu a strany! Podepiš souhlas s trestem smrti v procesu se šlechtici.

Chceš studovat vysokou školu?

Vstup do KSČ!

Chceš si vylepšit kádrový profil?

Organizuj se v Revolučním odborovém hnutí (ROH) a Svazu československo-sovětského přátelství (SČSP)!

Chceš i nadále žít ve svém domě?

Podpoř KSČ! Účastni se prvomájových průvodů, vyvěšuj vlajky, choď na brigády!

Intelligence

Přednes před kamerou oficiální verzi způsobu myšlení své profese (báseň, obraz, přednes dějepisných fakt).

Když předneseš správnou verzi a vstoupíš do KSČ, režim tě neodvrhne.

Kádrová komise

Členové komise rozhodnou o míře ústupků, kohokoli budou moci vrátit zpět a chtít po něm další diskreditaci. Rozhodování bude postrádat logiku a systém. Vše bude působit nahodile, nespravedlivě.

50. LÉTA: BUDOVÁNÍ KOMUNISMU

TOVÁRNA

Prostor bude evokovat prostředí těžkého průmyslu (slévárny, hutě, doly), který byl režimem favorizován.

Expozice v interiéru se zaměří na:

- pětiletky, neuvěřitelné příběhy o údernících (dělníci abnormálně překračující stanovené výkonnostní normy, zpravidla šlo o podvod sloužící ke zvyšování norem), plánování, nesplnění plánu u druhé pětiletky;
- disproporce těžkého a spotřebního průmyslu, kdy spotřební průmysl nestačil uspokojovat potřeby obyvatelstva;
- budovatelskou literaturu a film;
- redukci smyslu existence člověka na práci (lest režimu: práce pro sebe sama - továrna patří lidu - i tobě);
- velkostavby socialismu (Východoslovenské železářny v Košicích, Nová huť Klementa Gottwalda v Ostravě);
- socialistický realismus (SORELA): stavba přehrady, Havířov, Ostrava Poruba (stavba měst na zelené louce), metro (výklad efektivity normalizačního režimu).
- JZD (Jednotné Zemědělské Družstvo)

- Prostor bude evokovat myšlenku kolchozu (obdoba JZD v SSSR), kolektivizace, znárodněných statků.

Expozice a osobní příběhy připomenou:

- velkokapacitní chov a pěstování;
- živelné používání chemických hnojiv;
- meliorace, rozorávání mezí, absenci osobního vztahu k půdě;
- mechanizaci (traktor emblém režimu, kůň je minulostí);
- propagandistickou úspěšnost versus minimální produktivitu kolektivizace;
- obrovský nárůst spotřeby alkoholu a alkoholismu na venkově.

ŠKOLA

Prostor bude prezentovat systém školství, jeho charakter, vzdělávací priority atd.

Expozice bude připomínat:

- čistky na úrovni studentů a učitelů;
- rychlostudium dělníků a komunistů;
- nový „třídní“ pohled na dějiny, rozdělení na sociální třídy apod.;
- večerní univerzitu marxismu-leninismu, katedru marxismu-leninismu na každé VŠ;
- Zdeňka Nejedlého (komunistického politika, ministra školství, prezidenta Československé akademie věd).

POLITIKA

Prostor představí svět politické angažovanosti, propagandy, hierarchie, ideologie.

Expozice připomene:

- místní stranické buňky (úroveň obec, továrna, škola, fakulta, JZD);
- Okresní výbory strany;
- Krajské výbory KSČ;
- Ústřední výbor (ÚV) KSČ;
- Předsednictvo ÚV KSČ;
- přeskokování v poradnících dle politické zainteresovanosti;
- SANOPS (Státní sanatorium pro nomenklaturní kádry a jejich rodinné příslušníky).

ARMÁDA

Prostor představí svět vojny, PTP (Prapory technické podpory), armádní hierarchie, pohraniční strážé atd.

Expozice bude evokovat:

- PTP – vojna pro politicky nespolehlivé brance (nespolehliví vzdělanci, buržoazie, aristokracie, duchovní);
- policejní represe – za „vše“ hrozí kriminál;
- klíčový prostor ideologické indoktrinace – Fučíkův odznak, armádní soubory, knihovničky ideologické literatury;
- armádní dohled nad brannou výchovou;
- hierarchii: rozdvojené velení – armádní (strategický) a politické;
- nabídky zůstat na vojně – kariéra (finančně velmi výhodné v 50. letech).

VĚZENÍ

Expozice představí různé stupně ostrahy a zacházení s politickými vězni.

- Vyšetřovací vazba – extrémně tvrdé podmínky (Ruzyně, Koloděje, Domeček pod Loretou).
- Klasický kriminál – nuda spojená s podřadnou a tvrdou dělnickou prací.
- Lágr – trestní tábor – uranové doly, lomy atd.

ODBOJ

Expozice představí různé druhy protikomunistického odboje a z části také způsoby emigrace – jako často jediné vyústění a možnost odboje. Častěji odboj končil uvězněním.

BRIGÁDA

Prostor v centrální pozici arény, kde se na závěr etapy „50. léta“ sejdou všichni návštěvníci dané skupiny. Zde se bude odehrávat organizovaná, budovatelská, kolektivní činnost (např. sběr mandelinky bramborové). Místnost naplní budovatelské písně, rozhlasový přenos politických procesů, neomalené projevy komunistických státníků.

60. LÉTA

PROZŘENÍ

Expozice bude evokovat nedostatek zboží, bytů, fronty vždy a na všechno, odhalení části pravdy o 50. letech, rehabilitace některých vězňů, postupné zlepšování situace a uvolňování (lze vyjet na Západ, do ČSR se dostává západní populární hudba, filmy, kultura).

UVOLNĚNÍ

Expozice představí uvolněnou atmosféru Pražského jara, nadšení z nadějí přebudování socialismu na „Socialismus s lidskou tváří“, boom všech možných forem umění (film, záznam koncertu, básně, obrazy). Zdi ozdobí dobové fotografie a projekce a slogany typu „Socialismus s lidskou tváří!“, „Ať žije Dubček!“, „Můžeme nosit dlouhé vlasy“, „Cenzura je zrušena!“, „Přijel Ginsberg!“ atd.

INVAZE

Atmosféra místnosti bude v co nejostřejším kontrastu s předešlou. Vytvoří fyzicky nepříjemný dojem nátlaku, hluku, bezmoci. Projekce tanků, po stranách fotky obětí. Hlasitost zvuků je až nesnesitelná (dunivý hukot, křik, skandování, zvuk rozbitých oken). Dobové rozhlasové relace budou vyzývat ke klidu.

POUČENÍ Z KRIZOVÉHO VÝVOJE aneb KÁDROVACÍ KOMISE 2

Všichni budou vyzváni k podpisu souhlasu se vstupem vojsk Varšavské smlouvy. Případný odpor s sebou ponese různé důsledky.

: opona, o.p.s.
: velvarská 51
: CZ - 160 00 praha 6
: www.cirkustotality.cz

: e-mail: info@oponaops.eu
: tel.: (+420) 220 181 575
: fax: (+420) 224 321 373

NORMALIZACE (70. A 80. LÉTA)

Expozice představí šed' života v normalizaci. Prostor bude koncipován jako ulice, ze které se bude vcházet do místností, které představí jednotlivé aspekty života v normalizaci.

TUZEX

„Kukátko na Západ“ – možnost nahlédnout, co se skrývá za hranicemi

OBCHOD

kontrast s Tuzexem, specifická gastronomická kultura komunismu

DOMOV

Oddechový prostor = kontakt s normalizační kulturou, estrádami, zprávami

CHALUPA

oddechový prostor, volnočasové a kutilské aktivity

VYŠETŘOVNA VB

odtud povedou jednosměrně průhledné špehovací stěny do Zakázaných akcí, Domova a jiných místností

ZAKÁZANÉ AKCE

zakázané koncerty, písničkáři, underground, bytové semináře atd.

DISENT a NÁRODNÍ VÝBOR případně MINISTERSTVO VNITRA

pod dozorem Veřejné bezpečnosti (VB), která rozdává úkoly

HOSPODA

oddechový prostor

KULTURNÍ DŮM

oddechový prostor = kontakt s normalizační kulturou

ORGANIZOVANÝ VOLNÝ ČAS

Pionýr a různé svazy

DOVOLENÁ

oddechový prostor, „Kukátko do emigrace“ – možnost nevrátit se do ČSSR

17. LISTOPAD 1989

Na projekčních plátních revoluční manifestace, projev Václava Havla, hymna zpívaná Karlem Krylem a spol. Proměna normalizační ulice stažením rolet – získání porevolučního, současného vzhledu. Ulice a lidé zůstávají, nápisy, firmy a loga se mění. Měníme se také my?

ZÁVĚR, DOZNĚNÍ

Místnost by měla být velmi klidná, příjemná, čistá, s pohodlným sezením do kruhu tak, aby hráči na sebe navzájem viděli. V této místnosti je třeba nechat

doznít pocity. Zde by se také určitě s kolektivem školních tříd měla odehrát krátká řízená reflexe průchodu trenážérem.

: opona, o.p.s.
: velvarská 51
: CZ - 160 00 praha 6
: www.cirkustotality.cz

: e-mail: info@oponaops.eu
: tel.: (+420) 220 181 575
: fax: (+420) 224 321 373

PROJEKTOVÝ TÝM

Autoři studie Trenažéru totality

Ondřej Cihlář, Kristýna Cihlářová, Kamil Činátl, Filip Hotový, Filip Jevič, Tereza Skovajsová

Autoři architektonické a designové koncepce

Krištof Kintera, Rastislav Juhás, Richard Wiesner, Marcela Steinbachová, Martin Rusina

Autoři modelu Trenažéru totality (fotografie)

Rastislav Juhás, Richard Wiesner

Vedoucí projektu Trenažéru totality

Kateřina Riley

© OPONA, o. p. s.

: opona, o.p.s.
: velvarská 51
: CZ - 160 00 praha 6
: www.cirkustotality.cz

: e-mail: info@oponaops.eu
: tel.: (+420) 220 181 575
: fax: (+420) 224 321 373

